

Prilog: Leksikon svadbenih termina na području svrljiško-zaplanjskog govornog tipa prizrensko-timočkog dijalekta

U ovom prilogu navodimo svadbene termine koje smo sreli prilikom istraživanja terena. Namera je bila da se leksika predstavi u autentičnom obliku, tako da su sve reči i izrazi navođeni u obliku u kom su pronađeni i višečlani izrazi nisu razdvajani na reči. Reči i izrazi su poređane po abecednom redu na osnovu prvog slova prve reči. Uz svaki termin data je oznaka sela u kojem je zabeležena odrednica ((Krivi Del – KD, Dobroviš – D, Crnatovo – C, Donji Prisjan – DP, Prisjan – P), objašnjenje i primer iz grude. Običaji čija realizacija zahteva učešće većeg broja ljudi navođeni su bez vršilaca radnje. U navođenju običaja kod kojih je glavni vršilac radnje jedan od mladenaca upotrebljena je leksema *devojka*, odnosno *momač*, jer su sve informatorke pretežno upotrebljavale te nazive bez obzira na to o kom stupnju svadbenog procesa je bila reč.

A

ačija/adžija (KD) – kuvar na svadbi ... *u kujnu i kude kuvar ima, adžija gi vikaju...*

aljine (KD, D) – haljine ili celokupna odeća ...*to je devojački kovčeg i preko njega i u njega se naturaju aljine...*

Andréja (KD) – praznik, 13. decembar ... *tam kude s jeseni su se svadbe najčešće pravile od Gmitrovsdan, do Andreju, tude do Božić...*

armunikáš (KD) – harmonikaš ... *i zberu se oni i po jedn armunikaš, svirač će ide da svira...*

B

báci/vrllji devójka jábuku (KD, D, DP) – običaj da devojka prvog dana svadbe, po dolasku sa svatovima u momačku kuću, baca jabuku preko krova ... *prvo baci jabuku, ako jabuka preleti kuću, to je sreća...*

báci/vrllji devójka sito (KD, C, DP) – običaj da devojka prvog dana svadbe, po dolasku u momačku kuću, nakon sejanja žita, baca sito preko krova *i pre toga sito baca preko krov, pa gde padne, jabuka mora preleti kuću, a sito ne mora zato što je sito veliko...*

báce/vrllje mladénci čášu (C) – običaj da mладenci prvog dana svadbe, prilikom polaska iz devojkine kuće, ne osvrćući se bace čašu punu vode preko svojih glava ... *nego samo bace čašu nad glavu...*

báca/vrllja devójka žito (C, DP) – običaj da devojka prvog dana svadbe, po dolasku u momačku kuću, baca žito ... *i tamo stanu pred kuću, i ona baca žito, da se rodi žito...*

bačal'k (KD, D) – veća bela tkanina, pravougaonog oblika (ponekad i čaršav), čiji se svi uglovi vežu u jedan čvor tako da unutra ima mesta za dar ... *i bude darovnica, dojdu oni, a ona njim' u bačal'k vrže na tija bližnji dar i oni gu takme...*

báje bába (DP) – običaj da u crkvi, pre venčanja, neka starija žena izgovara reči za koje se verovalo da imaju magijsku moć kako bi se oterale zle sile *i baba tamo baje, zbira travke, vrlja venci i plete da i ne prave madje, da ne prave drangulije*

bajrám (DP) – venac od cveća koji devojka nosi na svadbi oko glave ili ređe oko vrata ...*za na glavu bajram, tako isplete se venac, pa se zakači s ukosnice sa stane ovde i ovde, nad uši...*

bakšiš (DP) – zajednički naziv za sve poklone koje gosti donesu povodom svadbe ... *posle se ja sas nji pozdravljam i oni neki doneo tanjur, neki doneo dve kašike i viljušku, neki doneo tepsiju, toj bakšiš se dava...*

barják (*ukićen sbs dve tkanice i sbs alene kitke*) (D, C) – barjak, zastava ... *i napred barjaktar, nosi barjak, od belo platno, ukićen sbs alene kitke, svuda po belo platno, a sa strane dve tkanice...*

barjaktár (D, C) – muškarac koji nosi barjak; barjaktar ide ispred svatova kad oni prvo dana svadbe idu po devojku ... *napred barjaktar, nosi barjak...*

bilá devójka (KD) – ukoliko je devojka bila nevina kad se udala, za nju se kaže da je bila devojka ... *ona nema gaće nego košulja i pogledu da l' je bila devojka, da l' neje, kažu bila devojka, neje bila devojka...*

bóča (P) – kecelja, deo mladine odeće ... *svekrva joj da i vutaru, a za preko boču...*

bríči/bríja se mómak/momák/momšk (KD, D) – običaj da momka prvo dana svadbe grupa muškaraca obrije ... *uđu u sobu da obriju momka pa se on obuče...*

C

cipél(k)e (KD, C) – cipele ... *na noge nosi cipele, sandale tbg neje imalo...*

cr'ga (KD) – prekrivač za krevet; pravougaoni komad debele tkanine, najčešće od vune; mešanjem vune različitih boja prilikom tkanja, dobijaju se šare i u zavisnosti od načina tkanja postoji više vrsta crga: nitena, prezupka i uvodena; na svadbi crge su bile jedan od predmeta koji se davao kao dar ... *a za dar, košulju im dado, i crgu, i čarape, pa peškirče...*

crkvá (DP, C, D) – crkva ... *i posle si idemo u crkvu da se venčujemo i pop pituje...*

crkvéne kápe (DP) – metalne krune, najčešće boje zlata, sa krstom na vrhu, koje pop mладencima stavlja na glavu prilikom crkvenog venčanja ... *pa se venčuju, turaju onej crkvene kape...*

Č

čakširi (DP, D) – deo mladoženjine odeće; vrsta pantalona koje su od stopala do kolena uske, a onda se nogavice naglo šire i široke su do pojasa ... *mledoženja obuče čakširi, to su pantalone od vunu se to tkaju i klašnje...*

čérga (KD, C, DP) – v. **erga** ... *neje ovoj ko kupovano, to se prostre, na to se spava, turiš jestk pod glavu tija tkani i nema jorgani nego od vunu čerge...*

čestítka devójka (DP) – nevina devojka ... *ali ako je čestita da nije imala momka, da je poštena oni gu šalju za vodu...*

čestítka (KD) – običaj da nekoliko dana posle prošenja devojke njeni i roditelji momka nezavisno jedni od drugih časte rodbinu i prijatelje ... *na čestiku se može nešto odnese, al nije obavezno...*

čestito (C) – v. **čestítka** ... *komšije tuj dolaze na čestito i kad dođu do momka i do ujutru se toj radi...*

čísta devójka (DP) – nevina devojka ... *pitaju devojku da lžje čista ili neje čista, toj bilo mnogo važno...*

čuvári (C) – svatovi koji stoje a kapiji i čuvaju devojku kad svatovi dođu po nju ... *na kapiju stoju čuvári, bojagi čuvaju devojku da gu on ne ukradne i oni neće pušte momka...*

Ć

ćilím (C) – v. **erga** ... *i ćilim u dar, sva sam sama tkala ja...*

ćipéle (DP) – cipele ... *na noge nekve ćipele crne...*

ćítka (D) – deo svadbenog običaja koji sledi posle navodadžisanja, a prethodi svadbi; momak sa najbližom rodbinom i prijateljima ode devojkinoj kući gde se pripremi ručak i gde se kite i daruju kitkari; ukoliko to momak nije uradio

do tada, daju se pare devojci kao znak da je verena ... *kad su oni to završili i dogovaraju se kad će bude čitka...*

ćúp (sbs máz) (D) – posuda od pečene gline, po obliku slična tepsi; ćup u kome se nalazi mast za običaj u kojem devojka maže vrata ... *a svekrva otide po njega i ovija ovamo svatovi i dojdu ovam, svekrva prigotvi ćup sbs maz, turi ga na snau ovdeka na ramo...*

D

dadé se jábuka na mómká/momká (DP) – narodno verovanje da će momak zavleti devojku ako pojede jabuku koju mu ona pošalje ... *a ima i preko veze da dadu jabuku na momka i on će tvg zavoli. One namene jabuku koja je za njega i tako preko društvo, preko komšije dadu mu da pojede, ma nema ništa od to, on koju si oće...*

dadú se páre na devójku (KD, D) – novac se devojci davao kao znak da je verena; takođe, običaj da gosti devojci daju novac kad se ona rukuje sa njima ... *pozdravlja se ona sa svatovi, počinje od kuma pa okolo i ljube gu i davaju voj paru...*

dár (KD, D, C, DP) – predmeti koji se daju nekom na poklon prilikom zvaničnih delova svadbenog obreda ... *a za dar, košulju im dado, i crgu, i čarape, pa peškirče...*

daróvnica (D) – običaj kada devojka daruje *kitkare* koji dodu da je *takme/takmane ... i bude darovnica, dojdu oni, a ona njim' u bačalb vрže na tija bližnji dar i oni gu takme...*

darúje svekrva devójku (DP) – običaj da prvog dana svadbe, po dolasku devojke u momačku kuću, svekrva daruje devojku ... *kad dode, svekrva ju srita, daruje ju, daje joj čergu, maramu...*

darúje devójka kitkarí (KD, D) – običaj da prilikom **kitke** devojka daje dar **kitkarima** ... *devójka gi na kitku daruje: košulju, tkaničku, koji kakvo ima. Toj gi daruje i otidu doma...*

darúje devójka svátovi (KD, DP, C) – običaj da prilikom prvog dana svadbe devojka daruje svatove ... *onda iznase bačalbci pa daruje, na koga kvo ima, za svatovi ko za kitkari...*

déver (KD, D, DP, C) – dever ... *te gu dever izvede iz kuću i ona kad izlazi oni svi sviraju, pevaju, tapšu...*

déverski peškir (D, KD) – beli peškir ili bela tkanina koju dever nosi na svadbi preko ramena ... *i na svadbu dóde svatovi, kum, pobratim, dever sbs zavran pešir preko ramena, deverski peškir se vika...*

devójaki kóvčeg/kovčég (DP, D) – najčešće drveni kovčeg u kome devojka nosi svoje stvari iz roditeljskog doma ... *kad ručuju i posle is kod devojku krenu, dušo, utovare njojni stvarčići na kola, goveda gi vuču i svekrva po tija kovčeg ide i dojde dom, to je devojaki kovčeg i aljine se u njega i preko njega naturaju...*

devójka (KD, DP, C, D) – devojka ... *moja baba bila lepa devojka, imala velike kike, siromašna, a on bogataš...*

díza se košúlja na barják/króv (DP, KD) – običaj da se nakon prve bračne noći na barjak okači košulja koju je devojka nosila i digne na krov ili iznad kapije ... *i košulju, i košulju, pa gu uznu od devojku, pa na barjak i cela svadba vidi...*

dr'ven kr's (DP) – deo nakita, krst koji mlada nosi oko vrata ... *dole drven krs, napraven, a na krs ima još jedan krstić mali...*

dr'vena sáblja (C) – sablja od drveta koju nosi jedan od čuvara ... *i u ruku mu drvena sablja, ko bojagi da preti...*

drží mómak/momák/momák/múško deté (DP) – običaj da mladoženja izvesno vreme drži u rukama muško dete kako bi mu se radala muška deca ... *pred kucu mu dadoše dete, na komšiju dete, da ga podrži...*

dudúče (DP, C) – muzički instrument, sličan fruli ... *i posle kad ona iskača iz kuću, oni svi sviraju u duduče, u gajde sviraju...*

dukát (C, DP) – dukat ... *svekrva joj da dukat i na momka si majka da...*

E

etr'va (D, C, DP) – žena muževljevog brata *i etrvu krsti, al nema posebno ime*

G

gáda mómak/momák/moměk jábuku (KD, D, C, DP) – običaj da momak na svadbi, po dolasku sa svatovima u devojkinu kuću, gada jabuku koja je najčešće zakačena za drvo ili za venac kojim je kapija ukrašena ... *samo jabuka se digne gore, pa gu momak gada. Ako potrevi jabuku, devojka će mu je čista, ako gu ne potrevi jabuku da gu skine, devojka mu neće čista. Digne se na motke, nastave se motke s konopci pa se visoko digne gore. Ako mu neće čista devojka, ne mož potrevi jabuku, znači cela svdba znaje šta je...*

gajdadžije (KD) – ljudi koji sviraju gajde ... *i momak odvel gajdadžije da svire...*

gajdáš (D) – v. **gajdadžije** ... *i skupi se muzika, gajdaši...*

gájde (P, C) – muzički instrument ... *i posle kad ona iskača, oni svi sviraju u duduče, u gajde sviraju...*

gléda svekr'va dár (KD, D) – običaj da buduća svekra nakon prosidbe ide devojkinoj kući da gleda dar koji je spremljen ... *i jutre otide svekra, skupi komšike da vide njojna majka dar što voj je spremila, dar da pogleda al vu se ne svida dar, nije ko što ona oće...*

Gmítrovdan/Gmitróvdan (KD) – praznik, 8. novembra ... *tam od kude s jeseni su se svadbe najčešće pravile od Gmitrovdan, do Andreju, tude do Božić. Ja sam bavš na Andreju došla...*

grábena pogáča (KD, D) – naziv za pogaču koja se prvog dana svadbe lomi nad devojkinom glavom ... *to je grabena pogáča. Grabam ja, graba ovija i svi grabaju...*

grabljívica (KD) – kad se lomi **grabena pogáča**, običaj je da svako uzme što veći deo, pa se često stvori gužva uz opštu viku i smeh, često uz pratnju muzike; taj običaj se zove grabljívica ... *lome pa koji što dovane, toj se zove grabljívica...*

gurmán (DP) – bidermajer, buket koji devojka nosi u ruci tokom svadbe, da bi ga, po završetku venčanja, bacila svatovima ... *ima cveće, znaš ono što su devojke bacale, seti se ko se zvaše – gurman...*

I

íde devójka za vódu (sa svirači) (KD, D) – običaj da devojka trećeg dana svadbe ranim jutrom ide da donese vodu sa izvora; ako je bila nevina običaj je da je prati muzika, a ako nije onda ide u tišini ... *mlada tuj noć kad prenoći, ide za vodu, i svirači gu prate, ide sa stomne, a i testija gi vikaju, od zemnjano i sbg u kladanac ide i svirači gu vode...*

iskáraju/istéraju devójku (KD) – ukoliko devojka nije bila nevina pre svadbe, svatovi su neprijati prema njoj, grde je ... *kad devojka prespi s momka, oni voj uznu onu košuljku pa gu pokazuju i ako je košulja krvava, slimaš li, toj znači devojka nevina, toj rados, a ako nema krv, namrznu gu i posle gu obavezno iskaraju, isvrle dubre...*

íspit (C, DP) – razgovor devojke i momka sa popom pre svadbe ... *i će idu kod popa u crkvu na ispit pre venčanje da pita pop, obećani li su i prisiljeni li su...*

ispróse devójku (KD, D, DP, C) – isprositi devojku ... *i tako, oni gu isprose gu tuj, i onda će u nedelju bude svadba...*

J

jelék (KD) – deo mладине odeće ... *gore nosi jeleče...*

jábuka (KD, DP, D, C) – jabuka ... *kači se jabuka na kapiju, crvana, na rados, pa se zakači...*

jest̄k (DP), **jástuk** (KD) – jastuk, jedan od predmeta koji se najčešće davao kao dar ... *a ona će daruje svekra, kuma, kakvo ima, košulju, jest̄k, onija tkani, seljački od vunu ... i dade im, tkanicu, jastuk...*

K

kapčé bělo/beló (DP) – bela kapa, deo mladine odeće ... *na glavu cvečke, a ozgor belo kapče...*

kapút (KD) – deo mladine ili mladoženjine odeće ... *i kapute preko ramena ogrne...*

kečkét (DP) – deo mladoženjine odeće ... *kečket na glavu, podšao se...*

kíte jarám (C) – običaj da se, najčešće u poslednji petak pre svadbe, kiti jaram ... *i jaram doneše, što će posle bude na volovi da si ga ukite...*

kíte kapíju (C) – običaj da se, najčešće u poslednji petak pre svadbe, kiti kapija ... *kad veš u petak, tu kude svadbu, skupiše se devojke, imaše i momci, skupiše se, pa svi, pevaju, igraju, će kite, ukitiše kapiju, sve ukitiše, staviše i crvenu jabuku, sve na kapiju, da se vidi, da će bude svadba, pa onda kucu. Na kuću staviše venci, da se vidi, da gu ukite...*

kíte kondír (KD, D) – običaj da se pre pozivanja svatova kiti cvećem kondir koji se nosi prilikom pozivanja ... *i će zovu za svadbu. Prvo kite kondir, ušije se onaj maramica pa se kitke naturaju s iglu, pa se turi po jedna para i kad se ide, prvo kod kuma, ono i on turi paru, zaštje gu, pa turi kitku, a posle se poziva starojo...*

kíte kónja/konjá (DP) – običaj da se prvog dana svadbe kiti konj ... *spremu konja, kite ga, venč mu ture, dete...*

kíte kúeu (C, KD, D) – običaj da se, najčešće u poslednji petak pre svadbe, kiti kuća cvećem ... *a kuću staviše venci, da se vidi, da gu ukite...*

kíte nevěstu (KD, D) – pre svadbe, nakon oblačenja devojke u premenu, nekoliko devojaka cvećem kiti mladu ... *i kbd su polomili pogaču s toj cveče zakite mladu na obe strane po jednu kitku i jednu ovde podzđdi, tri kitke, toj cveče praveoče od artiju, a ja nesъm imala cveče kupeno nego praeno...*

kíte pogáču (C, KD, D) – običaj kićenja pogáče prilikom svakog važnog obreda, i to, uglavnom, cvećem i pređom ... *će kite pogáču, na nju tri kitke i taj pogáča s pređu namotana...*

kíte prijatelji (C, D) – običaj, drugog dana svadbe, da neko iz momačke porodice (najčešće neka mrlada devojka) zakači po jedan cvet na odeću mlinih roditelja koji su došli kao **pođani/prezovci** ... *dolaze prijatelji sledeći dan i na kapiju gi kite s po jednu cvečku, pa sve mlogo ubavo, i zakite gi...*

kíte volóvi (D, KD) – običaj da se pre svadbe kite volovi ... *momci dovedoše volovi, pa i nji zakitiše među rogovim...*

kítka 1. (KD) – v. **čítka** *ako se devojka uredila, oče se udava za njega, zakazuje se kitka i posle neki dan odovde idu oni na kitku kod devojku*

kítka 2. (KD, C, DP) – naziv za cvet; obično se cveće na svadbama koristilo za kićenje; međutim, pošto su svadbe bile najčešće zimi, cveće je pravljeno od hartije ... *tako, ako nema kítka za kupene, tbg po neje imalo nego sbg, po nematinja, ako je toj mož se i otkida iz gradinu...*

kitkarí (KD, D) – naziv za ljude koji idu na **kitku** ... *na kitku pojdu neparan broj kittari, svekrva, svekar, never i bliža rodbina...*

kólo (C, D, KD) – kolo ... *uvatiše se u kolo pa po avliju, ripaše, ripaše...*

kondír (KD, D) – najčešće posuda sa jednom drškom, od pečene gline, sfernog oblika, sa izraženo izduženim cevastim suženjem pri vrhu na kome se nalazi otvor kroz koji je moguće usuti tečnost; na suprotnoj strani u odnosu na dršku nalazi se još jedan otvor na vrhu cevi okrenute ka gornjem delu za isipanje tečnosti iz kondira; zakićeni kondir, pun rakije, nosio se prilikom pozivanja svatova ... *i će zovu za svadbu. Prvo kite kondir...*

košulj(k)a (KD, D, DP, C) – deo odeće mlade i mladoženje ... *košuljku im dado i crgu...*

kóvčeg/kovčég za dár (C) – v. **devojački kovčeg** ... kad se završi ručak vode devojki kod momka i teraju njen kovčeg za darovi...

krčma (C) – v. **čestito, čestitka** ... devojkini posle pozovu na krčmu, pa se piye, raduju se...

krimke (KD) – naziv za cipele, duboke, od kože, crne boje, sa krznom ... na noge nosi cipele, sandale tbg neje imalo, nosi i krimke...

kr'pa (KD) – marama, najčešće bela koju je mlada nosila na glavi ili preko ramena ..na glavu krpnu, belu pa gu zabradi pod gušu...

kr'sti devójka (DP) – v. **krštelja** ... i devojka kad dođe, ona ne zove po imenu nego krsti...

krštélja devójka (KD) – običaj da devojka kada se uda, nikog iz muževljeve rodbine ne zove po imenu, već za svakog odredi po neki nadimak: báta (KD, DP), dáda (DP, C), delija (DP), déverka (KD, D), lála (KD), máma (KD, DP, C), oficír (KD, D), písar/pisár (D), písarka/pisárka (KD), séja (KD, DP), séka (KD, D), šimšírka (KD), tátá (Dobroviš, DP, C), ubavička (DP), učiteljka (D), varošánka (KD, D), vilgán (C), vrbička (DP) ... pa zove... svekra tato, svekru mamo, zalvu sejo, zove ju dado, devera nesъm imala, ali ga zovu bato, ili delija i vilgane, a na zalve sejo, seko, dado... /... ne, ne, odma krsti. Za svekru mamo, svekra tato, devera bato, zalvu vrbičke, etrvu dado, ili ubavičke... /... mlada kad dođe u kuću, svekra zove tato, a svekru mamo, ako ima zalve, ona gi krštélja sejo, seko, lalo, pisarke, deverke, a deveri bato, pisare, Staroska vikaše... a decu malečka grličke, lalo, varošanke... krštéljala sam i učiteljke sam zyala nekoliko, a može i da se ponavlja ime, za devojetika, na primer šimšírka, a i muška deca pisare, oficire, bato...

kr'vava košúlja (KD, DP) – košulja koju je nevina devojka nosila tokom prve svadbene noći ... kad devojka prespije s momka, oni voj uznu onuj košuljku pa gu pokazuju i ako je košulja krvava, slimaš li, toj znači devojka nevina, toj rados...

kúm (KD, C, DP) – kum ... i posle ljubi ruke na kuma, starojka...

kúvar (KD, DP, C, D) – kuvar ... i pozvaše kuvara, nekog Desimira i još neki, oni prvo ne tejaše...

kúsne devójka méd (DP) – običaj da, prvog dana svadbe pre nego što mladenci prvi put uđu u novi dom, devojka pojede malo meda ... da pređu prag na kuću i da joj med da kusne...

L

léga devójka sas svekr'vu (KD) – običaj da devojka koja je suviše mlada prve noći legne sa svektvom a ne sa momkom ... i ako devojka, sine, nema godine, do osamnajes godine, ona lega sas svekru, ne pri momka...

lomi se pogáča (nad devojkinu glavu) (KD, D) – običaj da se prilikom kićenja mlade lomi pogáča, obično nad njenom glavom ... mesi se pogáča pa se nad glavu lomi devojačku, pa kad otidu tamo da gu kite, oni se zberu tri ženštine i devojetika...

leléje devójka múško deté (D) – prvog dana svadbe, u momačkoj kući ili u crkvi, pre venčanja mlada lјulja muško dete da bi imala zdravu i mušku decu ... čeka gi pop i tuj se oni venčuju. Ona u crkvu leleje dete muško...

LJ

ljúbi devójka rúke (DP, C, KD, D) – običaj da mlada, prilikom svakog rukovanja na svadbi, poljubi svima ruke ... nasedaju uz ostal i tako i posle mladenevesta izade i pozdravlja se sa svi, prvo sa svekra i posle ljubi ruke na kuma, starojka, sve ljubi ruku mladenevesta...

ljúška devójka múško deté (DP) – v. **leléje devójka múško deté** ... sede Dragoslav na lјuljašku, pred kuću, za drvo zakačena, nemanje, samo od konopac lјuljaška i ja ga poljuška...

M

máz (KD, D) – mast ... ture tu vrčvu maz na ruku, imate vi sigurno neku vrčvu, i ona podsigne toj, polagvčke sda se ne stroši i zamaže tam i tam vrata sbs maz

miráz (C, DP, D) – imovina koju mlada unosi u brak ... e, sbd kuj je po bogat, on njivu dade na čerku, to je miraz, a ja nesbm imala ni sestru ni brata i majka mi dala miraz...

mládá (KD, DP) – devojka, mlada ... da ide mlada pa sobuva svekra...

mládá nevěsta/mládenec (KD, C, DP) – v. **mlada** ... devojački gosti i momački tamo se zberu, beli svet ljudi komu kakvo familija i dovedu devojku, kite gu, toj tako uvek bilo, naprave gu mladenevesta...

mladénci (C, D, KD, DP) – devojka i momak ... ima za mladenci posebna soba, i oni uđoše...

mladoženja (KD, DP, D, C) – momak, mladoženja ... dok oni toj urabote, mladoženja ne smeje ni da nadzrne...

mladoženska posla (KD) – običaji u čijoj realizaciji učestvuje momak ... samo jabuka se digne i to, ko ovo pre su mladoženska posla...

mómak/momák/momč'k (KD, DP, C) – v. **mladoženja** ... momak spremao li je, što li je pare za svadbu...

mréža (KD, D) – veo, tanka, providna tkanina koju mlada na dan svadbe nosi preko glave ... na glavu je imala bel prevez, vikaju ga i mreža...

múško deté (D, DP, C) – rođenje muškog deteta je bila najveća radost za porodicu jer su se više cenila muška deca od ženske; zato je i postojao veliki broj običaja prilikom same svadbe kako bi porod bio muškog pola ... lepa naša pokućnica da nam rodiš mušku decu

múž (KD, C) – momak, muž ... i tuj će ona s muža i svi zajedno žive...

N

nadmúdri mómak/momák/momč'k čuvári (C) – momak nečim zaokupi pažnju **čuvara** i neprimetno se provuče pored njih kako bi došao do devojkinog prozora gde ga ona čeka ... povedo dve devojetika, mlada devojetija, ubave obe, da zamavuju čuvari i tako i ja nadmudri...

nagúšnjak od sitčka manísta (KD) – nakit koji mlada nosi oko vrata, niska bisera ili perli ... a oko gušu pa nosila sam nagušnjak od sitčka manista, slimaš li, pa mi ispadoše i snovadamo se da gi najdemo...

napolión (C) – novac kojim momak pre svadbe kupuje devojku ... a momak ruku u džep, u napolioni je plaćao...

nevěsta (KD, DP, D, C) – devojka, nevesta ... treći dan, pre prezovci, nevesta se diza i posle svekrva...

navodadžija (D) – osoba koja pre zvaničnog dolaska **takmendžija** bude poslata od strane porodice potencijalnog mladoženja da ode devojkinoj kući da se raspita da li bi se njena porodica složila sa mogućim brakom ... njegovi roditelji najdu navodadžiju da pita devojku oče li da se odomi, ima tuj i tuj momak...

névina devójka (DP, KD) – v. **čísta devójka** ... kad devojka prespije s momka, oni voj uznu onuj košuljku pa gu pokazuju i ako je košulja krvava, snimaš li, toj znači devojka nevina, toj rados...

nósi devójka kítku na désnú stranú (KD) – neke devojke su, kao ukras, nosile cvet iznad uveta; dok nisu udate nose na levoj strani, a kad se udaju nose na desnoj ... a kbd se devojka udade, ona taj dan turi na désnu stranu i vikaju: "Ene gu, na désnu stranu nosi, udala se"...

nósi devójka kítku na lévu stranú (KD) – v. **nósi devójka kítku na désnu stranú** ... pa kvo da nosi, kude da nosi, pre dok je devojka bila ona nosi kitku na levu stanu, a kbd se devojka udade...

O

obídu svátovi tripút/tríput sóbru (DP) – kad momak sa svatovima prvog dana svadbe doveđe devojku svojoj kući, po ulasku u kuću, da bi se rasterale zle sile, obidu tri puta trpezu ... *a u kuću ognjište, vatra, ima omaj tanjur, sobra gu mi zovemo... tripút mora gu obidu, a nekad i da preripe...*

obúje devójku déver (KD, DP) – običaj da never, nakon oblačenja devojke u premenu, obuva devojku ... *da premene devojku i pozovu devera da gu obuje i on vrlji paru u cipelu desnu, mora tako i obuje gu on i...*

odómi se devójka (D) – uda se devojka, ode u novi dom ... *njegovi roditelji najdu navodadžiju da pita devojku oče le da se odomi, ima tuj i tuj momak...*

odvóje se u sóbu (KD) – običaj da se prilikom prosidbe (**takmanjenja**) momak i devojka ostave sami u sobi da se tobže dogovore, mada su o većini stvari koje se tiču mogućeg budućeg braka, bar što se devojke tiče, odlučivali njeni roditelji ... *momak i devojka se dogovaraju da oče, i odvojili se u drugu sobu, i dogovorili se, i oni se vrnu kod roditelji i kažu da očeju...*

okréne vénci baba (DP) – običaj da u crkvi, pre venčanja, neka starija žena noseći nekoliko venaca obide unutrašnjost crkve; za njom idu mladenci ... *i unesu u crkvu tija venčići okolo tolko puta okrene i oni idu po nju, ona ide i oni po nju, i posle kad se završi toj ovamo se venčuju...*

P

pantálone (C, D, KD, DP) – pantalone ... *a momak dole pantalone, zapasane s tkaničku...*

pantálone klašnjéne na brič (KD) – deo mladoženjine odeće, pantalone od posebnog materijala ... *a ovak dovde pantalone od klašnje na brič, brič ovak na ovamo...*

pátarica (KD, D) – poslednji dan svadbe ... *treći dan pozvamo gi na pataricu...*

pazáre se (C) – kaže se kad **prijatelji** odrede koliki će biti miraz i kada se dogovore o ostalim bitnim stvarima za budući život mlađenaca ... *dolaziće tri puta, ne mož se pazare. Svekar oče i njivu i sobu, a moji nece...*

pázi se na prózor (DP) – običaj da tokom prve bračne noći neko, najčešće mladoženjin zet, стојi pored prozora i prati šta se dešava u sobi u kojoj su mладenci ... *i posle gi uvedu u sobu i malko poigraju i devojku i momka isprate da spiju. Oni se još vesele, a zeta kuj je na brata zet, on špijun, on pazi na prozor kvo će rabote...*

pére nóge devójka na dévera (KD) – običaj da devojka posle svadbe pere svekrove, neverove i muževljeve noge ... *mlada kad dođe pere noge na devera, na svekra...*

pére nóge devójka na múža/svékra (KD, DP) – v. **pére nóge devójka na dévera** ... *pa prala sam noge, na svekra i muža. Sná na svekra pere noge, pa tako običaj, dabome, na svekra mora opere noge i gotovo i na muža, a posle na muža stalno pere koja oče, a na svekra pere jedno dve ili tri nedelje, on opušti noge pa čeka...*

pímne se rakíja (KD) – običaj da onaj koga pozivaju na svadbu otpije gutljaj rakije iz **kondira** ili flaše (koju onaj ko poziva nosi sa sobom), što simbolično označava da je prihvatio poziv ... *kad turi paru na kondir, pimne malko rakuju iz njega...*

pláca déver devójku (DP) – običaj da never prvog dana svadbe nakon što je obuo mlađu, simbolično plača **čuvarima** devojke onoliki iznos koliki zatraže da bi mu dozvolili da izvede mlađu ... *kad dolazi never, on plača, obuva na mlađu cipele i plača novac da bi je izveo...*

pláca mómak/momák/moměk za devójku (C, DP) – slično kao **pláca déver devójku** ... *kolko traže, momak tolko plati i može da uzima devojku...*

pláti devójka na svirači/svirači (KD) – običaj da, ukoliko svirači po povratku sa izvora stignu momačkoj kući pre devojke, ona njima simbolično da

novac ... doma si se vrća sa svirači i sved sve trči, ako gi ne preteče, mora im plati...

pobégne devójká (C, D) – ukoliko se devojka uđa bez znanja roditelja koji nisu podržavali brak između nje i nekog momka, kaže se da je devojka pobegla; moglo se desiti i da devojka pobegne uz saglasnost svojih roditelja, i to ako su bili siromašni pa je ona bila bez miraza ... *na davaju gu, sine, oni sirotinja, nemaju njive, nemaju stoku, al ona vati pa pobegne...*

podigñe devójká tríput/tríput muško deté (DP) – običaj da devojka prveg dana svadbe podigne tri puta muško dete ne bi li rodila muško dete (informatori nisu bili složne oko toga da li se ovo izvodilo u kući devojke ili momka) ... *kad naide mlada, dadu joj dete muško u ruke da bi imala decu, samo ga uzme, podigne tri puta...*

pođáni (DP) – devojkina najbliža rodbina koja je drugog dana svadbe išla na veselje u kući momka; ponekad ta devojkina rodbina nije prisustovala slavlju u kući momka tokom prveg dana svadbe ... *mladini dolaze drugi dan na svadbu, pođani. Devojka ako je bila nevina, oni se poljube s prijatelji, a ako ne, oni se ne ljube i ne daju na mlatku da ljubi svekra, svekrvu, gosti ako nije nevina...*

pogača (KD, C) – u velikom broju svadbenih obreda pogača zauzima važno mesto; često se davala uz poklon ... *toj gi daruju i otidu dom. Jutredan ide zalva kude nju, nose pogaču...*

poglédna devójká mómká/momká kroz venčé/vénče (DP) – da bi se neka devojka dopala momku koji joj se sviđao, običaj je da ga ona pogleda kroz venčić ... *da, ako ga devojka voli, da ga ovako pogleda sas toj nekakvo kao venče od nekakvu travu da ga pogleda i on će gu zavoli...*

pojedú mladénci jábuku (DP) – običaj da pre prve bračne noći mladenci pojedu jabuku kako bi im deca bila zdrava ... *pa ta jabuka što im se dade s onu tkanicu i oni pojedu u krevet kao da imaju decu i da su crvena, bela, što ti ja znam, zdrava, to, to je taj običaj, tako...*

pojedé mómak/momák/momák pržena jájca (C) – običaj da prveg dana svadbe, dok su svatovi još u devojkinoj kući, devojkina majka da momku da pojede pržena jaja ... *majka na devojku mu dade pržena jájca da pojede...*

pokazuje se čaršav/košulja (DP, KD) – običaj da se svatovima pokaže čaršava ili devojkina košulja posle prve bračne noći ... *ona ako je nevina, oni čaršav pokazuju, oni jave na gosti što je nevina...*

pokúćnica (DP) – naziv za ženu koja se brine o porodici i porodičnim obavezama ... *i kad ona iskača iz kuću, oni svi sviraju u duduče, u gajde sviraju i pevaju: Lepa naša pokućnice, da nam rodiš mušku decu...*

poláže se (KD, D) – običaj da više ljudi jede iz jedne posude, tanjira ... *u panice se sipuje pa posle i po petina kusaju iz jednu panicu, znaje baba, toj panica zemnjana, iz tej panice jedu, a u kotlovi vare jelo u kujnu, na verige sa naturaju. i onda se polaže, kusaju s ložice, pa ti, pa ja, pa neki drugi, s jednu ložicom polažu dva-tri trojica...*

ponjáva (Prisjan) – v. **cr'ga** ... i nema jorgani i pokrivači, nego one čerge. Neki gi zovu i ponjave, nameštaj nema...

póp (C, DP, KD) – pop ... idu u crkvu kod popa da gi venča...

popiju mladénci vinó (C) – običaj da prveg dana svadbe pre odvođenja devojke iz roditeljskog doma mladenci piiju vino ... *kad krenu kod momka da im se po jedna čaša vino da popiju...*

postéljka od kućina (DP) – posteljina izatkana na razboju od kućine; na svadbi se često davala kao deo dara ... *ugovorili i ona dade neki dar. Nekome dade poseljku od kućina...*

pošténa devójká (C, DP, KD) – v. **čista devójká** ... *toj su po gledali nego ostalo, da devojka bude poštena, da neće imala čoveka...*

pozdráví se devójká (C, D, DP, KD) – običaj da se mlada pozdravlja sa gostima koji dodu na prosidbu, **kitku**, ili svadbu ... *ulaze u sobu, svi, sedaju i devojka prolazi i rukuje se sa svi redom, never gu vodi i pozdravlja se ona sa*

svatovi, počinje od kuma pa okolo i ljube gu i davaju voj paru. Pozdravi se s momka i tu sedne...

práca svekr'va abér (D) – običaj da mladoženjina majka, nakon gledanja dara, pošalje devojkino majci poruku da joj se dar ne svida; slanje ovakve poruke se, mada retko, dešavalo čak i ukoliko je ona bila potpuno zadovoljna darom ... *svekrvi se ne svida dar što im je devojka spremila i práca aber na prijateljicu da se popravi...*

práeni opýnci (KD) – opanci, ručno pravljeni, najčešće od svinjske kože ... *momak nosi na noge praeni opýnci, što gi prae posebni majstori...*

preména (KD, D) – celokupna odeća koju mlada ima na sebi na svadbi ... *dok momak gada jabuku, svekrva sbs tri žene ide u posebnu sobicu da gu obuče u njenu premenu...*

preméne devójku (KD, D) – običaj da nekoliko ženskih osoba, mlađih i starih, prvog dana svadbe po dolasku mladoženje i svatova u kuću devojke oblače devojku u odeću koju će ona nositi na svadbi ... *i nose u bačal'b njojni stvari. Uleznu u sobu, da premene devojku...*

prenósi mómak/momák/mom'k devójku preko prág (D) – običaj da prvog dana svadbe, prilikom prvog devojkinog ulaska u momačku kuću, momak prenese devojku preko praga ... *momak gu prenosи preko prag u kuću, i tako svadba...*

prerípi se unákrs sóbra (DP) – običaj da nakon obilaženja trpeze, prvog dana svadbe, svatovi je, ukoliko je moguće, preskoče ... *kad je svadba, preripe unakrs da ne vata madije...*

prestízaju/pretícaju se devójka i sviráči/sviračí (KD, D) – običaj da se trećeg dana svadbe, pri povratku sa izvora, mlada i svirači utrukuju do kuće ... *na kladanac ide i svirači gu vode i posle se prestízaju i ako preteče ono svirači, oni mu mora plate, ako ga preteču, ono njim mora platiti...*

prevéz (KD, D) – veo, tanka, providna tkanina koju mlada na dan svadbe nosi preko glave ... *na glavu je imala bel prevéz, vikaju ga i mreža...*

prezóvci (KD, D) – v. **podáni** ... *pa li svadba kad bila danbs ovde, e sbs ēce idemo ko prezovci kod devojkinu kuću, jutredan...*

preženjúje devójka (KD, D) – kaže se u slučaju kada se devojka uda ili momak oženi pre svoje braće, odnosno sestara koji su stariji ... *Radomira preženjújem, on siroma po star, a ja se napred ženim mnogo sam bila zakasala, preženjújem ga i takoj, sine...*

prijatelj (KD, D, DP, C) – naziv koji se koristi za očeve momka i devojke koji će stupiti u brak i kojim se oni međusobno oslovljavaju ... *i kad proševinu završe, onda piju rakiju, prijateljuju se, prijatelji se prijatelje...*

prijatélje se (C, D) – kaže se kad roditelji momka i devojke zvanično private da im se deca venčaju ... *i kad proševinu završe, onda piju rakiju, prijateljuju se, prijatelji se prijatelje...*

prijateljica (D) – slično kao i **prijatelj**, odnosi se na majke momka i devojke... *prijateljice se poljube i čestitaju...*

prijatéljstina (D) – običaj da se roditelji momka i devojke **prijatelje** ... *idu sa gajdaša, devojka gi dočeka s ručk. Vrši se običaj, prijateljstina...*

prosídba/prošévina (DP, C, D, KD) – deo svadbenog obreda kad momak sa svojom porodicom ide dvojčinoj kući da od njenih roditelja traži njenu ruku ... *selska svadba počinje najprvo od proševinu, to je prosidba, uveče idu momak i otac i tri čoveka da ne idu na par, znači idu pet ili sedam na dogovor da devojku zaprose...*

prosílkja (DP) – devojka koja će se udati; ovaj naziv se upotrebljava nakon prosidbe, a može se upotrebljavati i tokom svadbe ... *prosiljke, ti čista li si, nemoj našu kuću zaraziš, ovce će polipču, toj mlogo greota kad udeš nečista...*

pr'sluk (KD, DP) – deo mладине ili mladoženjine odeće ... *nosi si prsluk, ispod košulja...*

pr'sluk klašnjén (D) – deo mladoženjine odeće ... još nosi i prsluk klašnjen i prtenu košulju od kučista, zapekljanu oko gušu s dugmići...

pr'sten (KD, C) – prsten se, slično kao i novac, davao devojci kao znak da je verena ... i prsten je imalo, pa ga devojka na prs...

pr'tene gače (od grsnice) (DP, KD) – deo odeće, ali često i deo dara ... ona dava dar, svakome po nešto, a mladoženji prtene gače od grsnice...

pr'tena košúlja (od kučista, zapekljana oko gušu) (KD) – deo mladoženjine odeće ... još nosi i prsluk klašnjen i prtenu košulju od kučista, zapekljanu oko gušu s dugmići...

púca se iz púšku (D) – običaj da se u momačkoj kući nakon prošenja devojke puca iz puške kao znak da je prosidba bila uspešna ... i tbd dôde kod momka kući i puca se puška, dinamit, koji kakvo ima, puca se, to je znak da je zaprosio devojku i kod devojku se puca kad se dogovore...

R

rabadžíje (C) – ljudi koji se bave prevozom raznih predmeta, u ovom slučaju prevozili su devojkine stvari i dar koji ona nosi iz roditeljskog doma ... unajmili rabadžije, i utovari se dar na kola rabadžiska, pa se tera...

Ráde (DP) – naziv za muško dete koje po običaju uzjaše konja ispred devojkine kuće, prvog dana svadbe ... ajde, Rade, al ne se zvao Rade, da se ukačiš na konja, da mi se deca muška radaju i posle mu naprave napred ovako i ovde kitku ture i mora zdravac iz crkvu beše da blagosilja da radia mušku decu...

Rádovan (DP) – v. **Ráde** ... Radovane, mali Radovane, rados u kuću donosiš i mušku decu da se radaju. Radovan je isto što i Rade, da mi rodi mušku decu, da mi pruži kuću da imam volovi...

S

sádenica (KD) – deo mladoženjine odeće, kapa, najčešće crne boje, od kože ... a momak na glavu kapa sadenica od kožu a krzno spolja...

séje devójka pčenícu/žito (DP, KD) – običaj da devojka pre bacanja sita seje žito u njemu ... ima i sito, unutra ima pčenicu, žito i ona seje, uzima koji kvo dovan...

siníja (C) – predmet po obliku nalik tebpsiji, od različitog materijala, na koji se pre darivanja stavljao dar i pokazivao svatovima ... i visoko dignu siniju, a ono navezen dar samo visi, da se povale...

sító (KD, DP, C, D) – sito ... čeka i svekrra pred vrata pa vu dade sito...

skutáča (KD, D) – deo mladine odeće, kecelja ... preko vutaru stavi skutacu...

snáá (KD), **snájka** (DP) – snaha ... svekrra prigotvi čup sbs maz, turi ga na snau ovdeka na ramo... onda svekrra dade med na novu snajku...

sóbra (DP, KD) – sto, često malo niži, na koji se postavljala svečana trpeza ... a u kuću ognjište, vatra, ima onaj tanjur, sobra gu mi zovemo, od drvo napraveno, ovako okruglo...

sobúva devójka starójka/svékra (KD) – običaj da uveče, prvog dana svadbe, mlada izuva obuću sa svekrovih i starojkovih nogu ... kod Maricu, ovde navam iz Miljkovci, dva-tri čoveka ima i takoj posle rasturimo, kako bi, bi, ispratimo kuma i starojka svi večerom kad bude da ide mlada pa sobuva svekra i starojka u drugu sobu...

staroјko (C, DP, KD) – starojko ... pa sobuva svekra i starojka u drugu sobu...

stómna (KD) – posuda za vodu od pečene gline ... treći dan, pre prezovci, nevesta se diza, svekrra voj pripremi dve stomne u koje će donese vodu...

súknja (KD, DP, C) – suknja ... š kako, suknju, do ispod kolena, čarape...

svádba (KD, DP, D, C) – svadba ... i posle naprave tuj svadbu kod momka, tija nose praćetina, sekljaju jaganjci, bez toj ič ne može, tam se peče, vari, sine, tam se gosti, izede se, čuda se prave. E, jutredan će se ide kude tija roditelji, kod

devojkini, isto takoj svadba ide dalje. Zberu se i po jedan armunikaš, svirač li je, kakv li je, on sviri. Tamo postave i svadba, luduju i do tri sati noću...

svatovi (KD, C, DP, D) – svatovi ... a posle kad su došli svatovi, odavde ljudi ima i njegovi drugari i stariji ljudi i dole napravimo ručak i ručaše i...

svećá (DP, KD) – u crkvi, prilikom venčanja, najčešće kum i staroјko nose sveće ... pop ide, mi po njega, kum, staroјko, oni sveće nose i tako je to bilo...

svékr (KD, DP, D) – svekar ... moj svekar tad pogodi svirači...

svekr'va (KD, D, DP, C) – svekra ... svekra nosi u bačalbк njojni stvari...

svirac (KD, C, DP) – svirač ... takoj, sine, posle deda čk iz kod Crnu Travu tam pogodi svirači, Ruplje se zove toj mesto, najglavni svirači on dovede, ovde do vrata čim i tuj sviriše tri dana...

Š

šamija (C) – v. kr'pa ... zakači s obe strane s ukosnice šamiju...

šešir (KD) – deo mladine odeće; na nekim svadbama, mlada je na glavi nosila šešir ukrasen vencima cveća ... isto od tija šešir se turi venč, pa se vrže podzvodi, sine, i kitka se turi na stranu, na obe strane i jedna ovde podzvodi...

šévoi (C) – v. bakšiš ... posle večeru iznose oni ševoi, doneo koji kolko ima...

špijún (DP) – onaj (najčešće mlađenac) koji tokom prve bračne noći stoji pored prozora i prati što se dešava u sobi u kojoj su mlađenci ... i posle gi uvedu u sobu i malko potgraju i devojku i momka isprate da spiju. Oni se još vesele, a zeta kuj je na brata zet, on špijun, on pazi na prozor kvo će rabote...

T

tákme/takmáne devóiku (KD) – v. prosídba/prošévina ... nađu takmen-džije da takmane devojku...

takmendžije (KD, D) – ljudi koji idu da prose/takme/takmane devojku ... momak, sviđa mu se devojka i skupio takmendžije i otišli kod devojku da gu prose, ona se urekla, oče da ide za njega i oni gu isprosili i otišli si...

tanjúr (DP) – trpeza ... a u kuću ognjište, vatra, ima onaj tanjur, sobra gu mi zovemo, od drvo napraveno, ovako okruglo...

tášta (C, KD) – tašta ... majka njena, tašta mu se pada, Dragosava, dade mu da se obuče...

testíja (KD) – posuda za vodu od pečene gline, sfernog oblika sa izduženim cevastim suženjem pri vrhu gde se sipa tečnost i drškom sa strane koja je šuplja i na kojoj se nalazi otvor gde se može pititi usuta tečnost ... mlada tuj noć kad prenoći, ide za vodu, i svirači gu ptate, ide sa stomne, a i testija gi vikaju, od zemnjano i sbg u kladanac ide i svirači gu vode...

tkanica (KD, C, DP) – naziv za širi, često šaren pojas, izatkan na razboju; deo odeće, mlađine i mlađenjice, često se davao i kao dar ... i tkanicu pripaše...

trúba (Prisjan) – vrsta muzičkog instrumenta ... pevaju uz ostal, muzika svira, onej trube, a od instrumenti i tupan, tako se zvalo...

tulbén (KD) – v. kr'pa ... na glavu nosi bel tulben, isto što i marama, samo što mlada nosi tulben...

tupán (C, DP) – vrsta udaračkog muzičkog instrumenta, koji se sastoji iz poluloptastog kotla od lima ili drveta čija je slobodna površina prekrivena razapetom i zategnutom magarećom, jagnjećom, kozjom ili telećom kožom u koju se udara i tako se dobija zvuk ... pevaju uz ostal, muzika svira, onej trube, a od instrumenti i tupan, tako se zvalo...

túri/vrlji déver parú u cipélu (DP, KD) – običaj da dever, nakon oblačenja devojke u premenu, pre obuvanja devojke stavi nešto novca u devojkinu cipelu

... da premene devojku i pozovu devera da gu obuje i on vrlji paru u cipelu desnu, mora takoi obuje gu on i...

túri se pará na kondír (KD) – običaj da, kad se pozivaju gosti za svadbu, onaj ko je pozvan stavi nešto novca na kondir ... *kad se ide, prvo kod kuma, ono i on turi paru, zašije gu...*

U

udadé se devójka (KD, D, DP, C) – udaje se devojka ... *da se udadem za njega, zaprosio me...*

údaja (C) – udaja ... *imala sam devetnaes godine, taman stasala za udaju...*

ukáče deté na kónja/konjá (DP) – običaj prvog dana svadbe da po dolasku svatova i momka kod devojke muško dete uzjaše konja ... *i dete ukače i prvo u kuću kod devojku...*

ukáče se mladénci na kónja/konjá (DP) – običaj da prvog dana svadbe ispred devočine kuće mladenci uzjašu konja ... *mladoženja uzne dete i ukači se na konja i devojka se ukači, i drži on dete i ona dovane da ga drži...*

ukradé mómak/momák/mom'k devójku (C, KD, D) – ako se roditelji nisu slagali sa brakom, onda bi momak odveo devojku iz njene kuće bez roditeljske saglasnosti; takođe, momak je krao devojku i u slučaju da je devojkina porodica siromašna, bez sredstava za svadbu ... *ako gu roditelji ne davu, nećeju momka, onda mom'k ukradne devojku...*

ulégne prvi u kúću (C) – uđe u kuću i svekrra gi turi, dovede gi na prag, pa koji prvi ulegne u kuću, taj će komanduje

urékla se devójka (KD, D) – kaže se kad je devojka nekom momku obećala da će se udati za njega ... *i pop pituje neje li se urekla na neko drugo mesto...*

V

véliki gósti (C, KD) – drugi dan svadbe ... *posle i nas zvaše za veliki gosti, ujutru, na drugi dan...*

vénac/venýc (KD, C, DP, D) – venac ... *od kitke pa se ovak upletu pa s konče umota i venac se isplete...*

venčávaju se/venčúju se (DP, KD, D) – venčaju se ... *i posle si idemo u crkvu da se venčujemo i pop pituje...*

venčánje (DP, C, KD) – venčanje ... *idu da se venčuju u crkvu, na venčanje ne mora ide svaki...*

véo (P) – v. **mreža** ... *ona nosi veo dugačak pa se vuče po nju...*

vézene čarápe (DP, C) – izvezene čarape ... *na noge opanci i vezene čarape...*

verídba (DP) – veridba ... *na veridbu ide Milojko i povede još neki njegovi drugari...*

vermané (DP) – prsluk koji mladoženja nosi na svadbi ... *i košulja vezana, a preko vermane...*

vistán (KD) – haljina ... *nosila je, koja je imala i vistan, bel, al ako nema ne mora...*

vr'čva máz (KD, D) – v. **ćúp (sbs máz)** ... *i mladenevestu odvedu tam pred kuću. Kad gu dovedu, ture vu vrčvu maz na ruku, imate vi sigurno neku vrčvu, i ona podigne toj, polagvčke da se ne stroši i zamaže tam i tam vrata sbs maz...*

vrisne devójka (DP) – tokom prve bračne noći, znak da svatovi mogu da pogledaju devojkinu košulju da vide da li je bila nevina ... *špijun da sluša i kad vrisne devójka, oni uznu onu košulju pa pred svatovi...*

vr'lja vénci / vencí bába (DP) – običaj da u crkvi, pre venčanja, neka starija žena baci vence oko mlađenaca i *baba tamo baje, zbira travke, vrlja venci i plete da i ne prave madje, da ne prave drangulije...*

vr'nu glávu od ovná (KD) – kad **prezovci/pođani** odu (drugog/trećeg dana svadbe) momkovoj kući, sa sobom nose ovnu na ražnju; običaj je da se sve osim glave pojede, a da glavu **prezovci/pođani** vrate sa sobom ... *pa ljudi takoj uznu*

i zakolju ovna, pa ga ture na ražanj, pa ga odnesu na prijatelja, a glavu od ovna odseču pa gu i vrnu u bisadzi, od kozinu se naprave bisadzi, i vrnu glavu od ovna, nesu tolko ješni i skrčavi, nego takoj...

vúnene čaráp(k)e (KD, DP) – vunene čarape ... na noge čarape vunene, vezane sa štrufle kod kolena...

vutára (KD, DP, D) – deo mladine odeće, nešto debљa suknja istkana na razboju, najčešće sa šarama pri dnu ... dole opaše vutaru...

Z

zakuné se devójka da je čista (DP) – običaj da se devojka na svadbi, a u nekim slučajevima i tokom prosidbe, zakune da je nevina ... e devojka doma kad dođe mora da se prekrsti i da se zakune da je čista, da ne je imala muškarca, da kaže: "Ja sam čista, ja sam čista, ja idem čista" i to treba da kaže triput...

zálva (KD, C, DP) – zaova ... idu i zalva, otočke se seti, kitku nose...

zamáže devójka vráta sás máz (KD, D) – običaj da prvog dana svadbe devojka maže mašću vrata mladoženine kuće ... i mladenevestu odvedu tam pred kuću. Kad gu dovedu, ture vu vrčvu maz na ruku, imate vi sigurno neku vrčvu, i ona podigne toj, polagvčke da se ne stroši i zamáže tam i tam vrata sbs maz...

zapróse devójku (KD, D, DP, C) – zaprose devojku ... i uveče idu momak i otac i nekoliko čovjeka, idu pet ili sedam da nesu na par, idu na dogovor, da zaprose devojku...

zaprošvina (KD) – prosidba ... pa li, reko otoč, s kvo će gu, i svekrva i svekr idu i zalva, otočke se seti, kitku nose i krpu i toj vu zaprošvina...

zarázi devójka kúcu (DP) – verovanje da će u kući gde se devojka udala, nastupiti pomor stoke i opšte nazadovanje ako devojka nije bila nevina ... prosiljke, ti čista li si nemoj našu kuću zaraziš, ovce će polipču, toj mlogo greota kad uđeš nečista...

zatvóre se mladénci u pódrum (DP) – običaj da prvu bračnu noć mladencu provedu u nekom podrumu ... i svaki si ide na svoj dom, na svoju kuću na spavanje, a mi u podrum, da se mi sastavimo, i tako, ne umejem ni ja da ti kažem...

zbíra trávke (DP) – običaj da u crkvi, pre venčanja, neka starija žena maše po podu raznim travama ... i baba tamo baje, zbitra travke, vrlja venci i plete da i ne prave madije, da ne prave drangulije...

zemnjána paníca (KD, D) – posuda, zdela iz koje svatovi jedu ... u panice se sipuje pa posle i po petina kusaju iz jednu panicu, znaje baba, toj panicu zemnjana, iz tej panice jedu...

zét (Prisjan, C) – zet ... i ona ako je nevina ide zet da vidi da je ona nevina. Zet, to je od sestre mladoženjine muž...

zúrle (C) – muzički instrument ... sviraše u zurle, veselje...

Ž

ženi se mómak/momák/momák (KD, DP, D, C) – ženi se momak ... on otide doma i kaže na oca: ja sam videl devojku koja mi se svida i oču da se ženim, a vi da idete da pitate..."

ženi se devójka (KD, D) – udaje se devojka ... veruj, kad sam se ja ženila, jenput je nemanje bilo...

ženídba (C, KD) – ženidba ... prošlo vreme, mora, rešava se za ženidbu...

žipón (KD) – žipon, deo mladine odeće koji se nosi ispod haljine i daje prividnu čvrstinu ... ispod haljinu si je imala žipon, uštirkan sa šećer ili brašno da stoji aljina...

